3 ـ رەتكى ورتالىقتىڭ شىنجياڭ قۇرۇلتاي جۇرىندەگى اڭگىمە ئاماجلىسىنىڭ رۇھىن ئۈيرەنەيلىك، دايەكتىلەندىرەيلىك
جاڭا داۋىردەگى جۇڭگودىكى سوتسىيالىستىك شىنجياڭ قۇرۇغا تۆلۈشىمىز

"ۋىيغۇر ھەرەكشە سوتىندا" تەك وسەك ـ ياڭ عانا بار، شىندىق جوق

ـ شىنجياڭ ۋىيغۇر ئاۋتونومىيالى رايونىنىڭ بەيجىڭدە ئاشقان 16 ـ رەتكى شىنجياڭغا ساياتىن ماسەلەلەر جونىندەگى ئاپار جاريالاۋ ماجلىسىنەن ھەتەلىك

□ انار بۇلت / شىنجياڭ گازەتىنىڭ ئەتلىشى جىك جو

جاقىندا شەكارا سىرتىنداعى جۇڭگو ـ عا قارسى كۇشتەر ايتىلمىس "ۋىيغۇر ھەرەكشە سوتىن" جوسپارلاپ ھەسرىپ، كەيىر ايتىلمىس "ماھان، وقىمىستىلاردى" وزىنە تارتىپ، ايتىلمىس "سىپات تىڭداۋ قىيملىن" جۇرگىزىپ، ھل ئىشى ـ سىرتىنىڭ نازارىن اۋداردى.

9 ـ ايدىڭ 9 ـ كۇنى شىنجياڭ ۋىيغۇر ئاۋتونومىيالى رايونى بەيجىڭدە 16 ـ رەتكى شىنجياڭغا ساياتىن ماسەلەلەر جونىندە ئاپار جاريالاۋ ئاماجلىسىن اشتى، ماجلىسكە قاتناسقان جۇڭگولىق، شەتەلدىك ماماندار، وقىمىستىلار وسى "سوتتىڭ" شىنجياڭغا جالا جاۋىپ ايتقان "قىلمىس دالەلدەرىنە" ئىبر ـ بىردەن تويتارىس بەرىپ، امەريكادا‌عى، باتىستاعى جۇڭگوعا قارسى كۇشتەردىڭ وسەك ـ ياڭدارى مەن ساندىراقتارىن ئىبر ـ بىرلەپ ايتىپ، ولاردىڭ قاسكۇنەم ايلامەن ويدان جاساعان "جالعان دالەل ـ سىپاتتارىن" اشكەرلەپ، حالقارالىق قوعامنىڭ ايتىلمىس "ۋىيغۇر ھەرەكشە سوتىنىڭ" شىنايى كەيپ ـ كەسپىرىن ىشكەرىلەي ايقىن كورۇنە مۇمكىندىك جاسادى.

ناتيجەسىن الدىن الا جاساپ قويعان ماسقارالىق

ايتىلمىس "ۋىيغۇر ھەرەكشە سوتى" انگلياداعى جەكەلەر كەپىل بولعان شەكتى سەرىكتەستىك فورماسىندا قۇرىلعان، امەريكادا‌عى، باتىستاعى جۇڭگوعا قارسى كۇشتەر "دۇنيە ئۇيۇزى ۋىيغۇر قۇرىلتايى" سياقتى "شىعىس تۇركستان" ۋىيمەمەن استاسىپ قۇرعان "جالعان سوت"، ونىڭ سىرى الدەقاشان بارلىق ادامعا ئمالىم بولدى.

شىنجياڭ ۋىيغۇر ئاۋتونومىيالى رايوندىق حالىق ۋكەمەتىنىڭ اقپارات مالىمدەمەشىسى شۇي گۇيشياڭ مىنالاردى ئىبلەردى: زاڭدىق نەگىزىنەن قاراعاندا، بۇل "سوت" حالقارالىق زاڭ مەن حالقارالىق قىلمىستىق ىستەر ئادىلىا قاعيداسىنا ۋىلەسپەيدى، ھەشقاندداي حالقارالىق نەگىزى جانە كۇشى جوق، "سىپات تىڭداۋ ئاماجلىسىن" وتكىزەتىن ۋقىعى دا جوق؛ قاراجات قاينارىنان قاراعاندا، بۇل "سوت" باستىسى "دۇنيە ئۇجۇزى ۋىيغۇر قۇرىلتايى" بەرگەن فۇند ستەرلينككە سۇيەنەدى؛ جۇمىس تاسىلىنەن قاراعاندا، بۇل "سوت" الدىن الا تۇرعى ورناتىپ، الدىمەن "قىلمىسى بار دەپ تۇراقتاندىرىپ"، سونان كەيىن دالەل ـ سىپاتتى وتىرىكتەن جاساپ، جۇڭگوعا قارسى ئىبر توپ وقىمىستىلاردى، ادۋوكاتتاردى وزدىنە تارتىپ، وتىرىك ايتۇ ادەتىنە اينالعان ئىبر توپ "اكتەرلەردى" بەزەندىرىپ الدىعا شعارىپ، ادامداردىڭ كوزىن كولەگەيلەدى؛ قۇرىلۇ ماقساتىنان قاراعاندا، بۇل "سوت" شىنجياڭنىڭ وبرازىنا كۇيە جاعۇ، شىنجياڭنىڭ ىستەرىنە قول سۇعۇ، جۇڭگونىڭ ىشكى ىسىنە كىلىگۇ ئۇشىن قۇرىلعان، بۇكىلدەي امەريكادا‌عى، باتىستاعى جۇڭگوعا قارسى كۇشتەردىڭ بار كۇشپەن سياسي سايقالدىق ىستەۋىندەگى دويىى تاسى.

قۇقايلانعان، وتىرىكتى شىنداي سوققان، زورلاپ بايلانىستىراتىن، تالاي جەرىنەن شىكىلگى شعاتىن، سىن كوتەرە المايتىن "كۇاگەرلەردىڭ وسى ايعاق سوزدەرى" "دالەل ـ سىپاتقا" تولمايدى. وسىنداي نەگىزگە قۇرىلعان "سىپات تىڭداۋ قىيملى" تەك قانا كەلەكەگە قالارلىق ماسقارالىق.

جۇڭگونىڭ انگلياداعى باس ەلشىسى جىك زىنگۇاڭ بەينەبايلانىس تاسىلىمەن اقپار جاريالاۋ ماجلىسىنە قاتناستى، ول بىلاي دەپ قارادى: ايتىلمىس "ۋىيغۇر ھەرەكشە سوتى" ماندىك جاقتان جۇڭگوعا كۇيە جاقپاق بولعان سياسي قۇرال. ول جۇڭگوعا قارسى ات توبەلىندەي كۇشتەر قارجىلاي قولداپ وتىرعان ۋكەمەتتىك ھەمەس ۋىيم، ئىبر "تۇرپايى سوت"، بۇل "سوتتىڭ" قۇرىلۇىنداعى ماقسات جۇڭگونىڭ ىرازىنا داق سالۋ، جۇڭگو مەن انگليا حالقتارىنىڭ تاماشا سۇيىسپەنشىلىگىن ئبۇلدىرۇ، ئتىپتى، جۇڭگو ـ انگليا ەكى ەلدىڭ قارىم ـ قاتناسىن ئبۇلدىرۇ، "ئبىز بۇل 'سوتقا' باتىل قارسى تۇرامىز ئارى وسى سۇرقيا قىلىقتى قاتاڭ جازعىرامىز".

شىنجياڭعا قاراتىلعان "ايپتاۋدىڭ" ەشقاندداي نەگىزى جوق

بۇرىننان بەرى وسى ايتىلمىس "سوت" شىنجياڭعا ساياتىن كوپتەگەن وسەك ـ ياڭدارىدى جوقتان جاساپ، شىنجياڭعا "ئناسىل جويدى" دەگەن قالپاق كيگىزدى. ەندەشە، شىندىقتىڭ جاي ـ جاپسارى قاندداي؟ اقپار جاريالاۋ ماجلىسىندە، زاڭ سالاسىنىڭ، وقۋ ـ اعارتۋ سالاسىنىڭ جانە ئدىن سالاسىنىڭ قايراتكەرلەرى ايتىلمىس "ۋىيغۇر ھەرەكشە سوتى" تىزگەن "قىلمىستارعا" تويتارىس بەردى.

وتكەن 40 نەشە جىلدا شىنجياڭداعى ۋىيغۇر ۇلتىنىڭ جان سانى 5 ميلليون 550 مىڭنان 11 ميلليوننان استامعا مولايىپ، ورتاشا ۇمىرى 30 جاستان 72 جاسقا جوعارىلادى. جۇڭگو وسى زامانعى حالقارالىق قارىم ـ قاتناستى زەرتتەۋ ورنىنىڭ تەتە اعا زەرتتەۋشىسى جيا چۇنياڭ مىنالاردى ئبىلدىردى: 7 ـ رەتكى بۇكىل مەملەكەتتىك جان سانىن جالپى بەتتىك تەكسەرۋدىڭ ساندى مالىمەتىندە كورسەتىلۋىنشە، شىنجياڭنىڭ جان سانىندا ۋىيغۇر ۇلتىن قامتىعان از ۇلتتاردىڭ جان سانى 10 جىلدان بەرى ورنىقتى ارتۋدى ساقتاعان، ايتىلمىس شىنجياڭ "ئناسىل جويدى" دەگەننىڭ ەشقاندداي نەگىزى جوق.

شىنجياڭنىڭ تاربيەلەۋ ـ باۋلۇ ورتالىعى "ۋىيغۇر ھەرەكشە سوتىنىڭ" شىنجياڭدى "تۇرپايىلاندىرىپ كورسەتۋ" وبيەكتىسى بولىپ كەلدى. شىنجياڭ ۋىيغۇر ئاۋتونومىيالى رايوندىق حالىق ۋكەمەتىنىڭ اقپارات مالىمدەمەشىسى ئىليجان انايات تانىستىرىپ بىلاي دەدى: "ۋىيغۇر ھەرەكشە سوتى" جيناعان ايتىلمىس "كۇاگەرلەر" وزدەرىن "لاگەردە" قىسپاق كورگەنبىز دەسەدى. مىسالى، سايراكۇل ساۋتباي "لاگەرگە" قامالىپ، "اۋىر جازا جانە مەدىتسينالىق تاجريبەگە ۇشىراعاندىعان"، "شوشقانىڭ ەتىن جەۋگە قەسالعاندىعان" ايتادى. شىندىعىندا، ول ەشقاشان تاربيەلەۋ ـ باۋلۇ ورتالىعندا قىزمەت ىستەمەگەن، تاربيەلەۋ ـ ورتالىعندا دا وقىماعان، ول سۇرەتتەگەن تاربيەلەۋ ـ باۋلۇ ورتالىعنىڭ جاعدايى بۇكىلدەي وسەك تاراتىپ، جالا جاپقاندىق.

ئىس جۇزىندە، وتكەندەگى تالاي رەتكى اقپار جاريالاۋ ماجلىستەرىندە، تاربيەلەۋ ـ باۋلۇ ورتالىعنان وقۋ تاۋىسقان كوپتەگەن تاربيەلەنۇشىلەر وزدەرىنىڭ باستان كەشىرگەندەرى ارقىلى امەريكادا‌عى، باتىستاعى جۇڭگوعا قارسى كۇشتەردىڭ جالا جابۇىن پاش ەتكەن بولاتىن.

كوپتەگەن مامماندار، وقىمىستىلار ەگجەي ـ تەگجەيلى ساندى مالىمەتتەر مەن مىسالدار ارقىلى قازىر شىنجياڭنىڭ قوعامدىق كەلەلى جاعدايىنىڭ ۇزدىكسىز ورنىقتى جاقسارعاندىعىن، ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ ئتىپتى دە بەكەمدەلگەندىگىن، ئدىن سالاسىنىڭ تاتۋ، ۇيلەسىمدى ەكەندىگىن دالەلدەدى. قىزۋار فاكت الدىندا، "ۋىيغۇر ھەرەكشە سوتى" شىنجياڭعا جالا جاۋىپ ايتقان "لاگەر قۇردى"، "زور كولەمدە باقىلاۋ ـ تىزگىندەۋ جۇرگىزدى"، "زورلىقپەن ەڭبەككە سالۋ ۇمىر ئسۇردى"، "مۇسىلماندارعا قىسىم جاسادى"، "زورلىقپەن بەدەۋلەدى"، "از ۇلتتاردىڭ ئداسۇرلى مادەنيەتىنە قىسىم جاسادى" دەگەن سياقتى كوپتەگەن وتىرىك ايپتاۋلارى تويتارىسسىز ـ اق توزىپ جوعالدى.

شىنجياڭعا جالا جابۇ جۇڭگونى تەجەۋدىڭ ئتاسىلى عانا

ئليجان انايات مىنالاردى ئبىلدىردى: امەريكادا‌عى، باتىستاعى جۇڭگوعا قارسى كۇشتەردىڭ ايتىلمىس "شىنجياڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ دەگەن اتپەن ۋىيغۇر ۇلتى قاتارلى از ۇلت مۇسىلماندارداناما قىسىم جاسادى" دەگەن ويدان قۇراسىتىرعان قيسىنسىز سىڭايى، ئىس جۇزىندە، شىنجياڭداعى ۇلتتاردىڭ قارىم ـ قاتناسىنا ىرتكى سالىپ، مۇسىلماندار مەن مۇسىلمان ەمەستەر اراسىندا قايشىلىق تۇدىرىپ، شىنجياڭدى الاسىپىران، زورلىقتى كۇش لاڭكەستىك ئجيى تۇنىلاتىن كۇيگە قايتادان اكەلۇگە ۇرىنۇ ئۇشىن.

شىنجياڭنىڭ ادامدىق ۇقىق جاعدايىنىڭ جازعىراتىنداي ەشتەڭەسى جوق. شۇي گۇيشياڭ بىلاي دەدى: بيىل 7 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنى جۇڭحۇا حالىق رەسپۇبليكاسى مەملەكەتتىك كەڭەسىنىڭ اقپارات كەڭسەسى «شىنجياڭداعى ئار ۇلتتىڭ تەڭدىك ۇقىق ـ مۇددەسىنىڭ قامتاماسىز ەتىلۋى» اق تىستى كىتابىن جاريالاپ، ازاماتتاردىڭ ساياسي ۇقىق ـ مۇددەسى، مادەنيەت ۇقىق ـ مۇددەسى، ايەلدەردىڭ، بالالاردىڭ ۇقىق مۇددەسى، ئدىنى سەنىم ەركىندىگى ۇقىق ـ مۇددەسى سياقتى جاقتاردان بەدەلدى دە جۇيەلى تۇردە تانىستىرۋ جاسادى. كەيىىر ايتىلمىس "ماماندارداردىڭ، وقىمىستىلاردىڭ" شىنجياڭعا ئتۇستى كوزىلدىرىكپەن قاراپ جاساعان قورىتىندىسىنىڭ وبيەكتيۋ، شىناىي بولۋى مۇمكىن ەمەس. ولاردىڭ جازعان زەرتتەۋ بايانداماسى امەريكادا‌عى، باتىستاعى جۇڭگوعا قارسى كۇشتەردىڭ ساياسي سايقالدىق ىستەۋدەگى قۇرالى عانا.

اقپار جاريالاۋ ئماجلىسى انگليالىق ادامدىق ۇقىق ادۋوكاتى، حالقارالىق تورەلىك ايتۇشى گريم پەريمەن بەينەبايلانىستا شقتى، ول بىلاي دەپ قارادى: ئشنارا باتىس ەلدەرى شىنجياڭعا ساياتىن ماسەلەنى بارىنشا سان ـ ساققا جۇگىرتتى، ول ماندىك جاقتان مەملەكەتتەردىڭ كۇش سىناشۋى بولىپ، ادامدىق ۇققىپەن، ناسىلمەن نەمەسە قىسىم جاساۋمەن قاتىسسىز. جۇڭگونىڭ بەيىت ەڭسە كوتەرۋى امەريكانىڭ وكتەمدىك ورنىنا سوققى بولدى، شىنجياڭعا جالا جابۇ ولاردىڭ جۇڭگونى تەجەۋدەگى ئتاسىلى عانا.

"ۋىيغۇر ۇلتى جۇڭحۇا ۇلتىنىڭ ئبىر مۇشەسى، جۇڭگو ۇكمەتى شىنجياڭنىڭ داماۋىنا، سوندداي ـ اق جەرگىلىكتى ورنىداعى حالىق تۇرمىسىنا ئارقاندداي ادامنان ارمان كوڭىل بولەدى. داماۋ جولىنان ئارقاندداي ئبىر ۇلت قالىپ قالمايدى". جىك زىنگۇاڭ بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: ايتىلمىس شىنجياڭعا ساياتىن ماسەلە ادامدىق ۇقىق، ۇلت ماسەلەسى ەمەس، ماندىك جاقتان لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ، بولشەكتەۋشىلىككە قارسى تۇرۇ، ۇشقارىلىققا قارسى تۇرۇ ماسەلەسى. "ۋىيغۇر ھەرەكشە سوتى" كوتەرگەن شۇ تۇبىندە جوعالدى، بۇل جۇڭگو ۇكمەتىنىڭ شىنجياڭعا قاراتقان ساياساتىن وزگەرتە المايدى، شىنجياڭنىڭ قوعامدىق، ەكونومىكالىق داماۋ ايماق السىنا كەدەرگى بولا المايدى، ويدان جاساعان وسەك ـ ياڭدار دا دۇنيە ئجۇزى حالقىن ۇزاق ۋاقىت الداي بەرمەيدى.

جىك زىنگۇاڭ مىنالاردى ئبىلدىردى: جۇڭگونىڭ يەلىك ۇقىعى مەن تەررەتورىيا تۇتاستىعىنا ساياداى ەكەن، ئبىزدىڭ پوزىتسىيامىز توتەنشە قاتاڭ. جۇڭگو مەن انگليانىڭ قارىم ـ قاتناسى ماڭىزدى داماۋ كەزەڭىندە تۇر، وراسان زور ئۇزارا پايدا جەتكىزىپ سەلبەسۇدىڭ كومەسكى كۇشىنە يە. انگليا ۇكمەتىنىڭ دۇرىس ۇيعارىم جاساۋىن، جۇڭگوعا قارسى كەيىىر كۇشتەردىڭ الجاستىرۋىنا ىلەسپ قاتە جولعا تۇسپەۋىن ئۇمىت ەتەمىز.

مامەترۇزى ساپار:

پارتياعا ادالدىعىن ارەكەتىمەن بەينەلەدى

قاھارماندار شەجىرەسى

□ انار بۇلت / شىنجياڭ گازەتىنىڭ ئتلىشى گو ليك

ول كەزىندە "ئۇش ئتۇرلى كۇشتىك" كوزىنە قاداعالعان تىكەندەي ەدى، ئتپتى، جوعارى باعامەن ونىڭ باسىن الماق تا بولعان.

"قورقاتىن نەسى بار؟ ارتىمدا قۇاتتى وتانىم بار، قاسىمدا ادىلەتتى حالقىم تۇر، اناۋ قودىراڭداعان اۋلەكىلەر ەرتە مەكەش پە ادىلەتتىك تابانىندا تاپتالادى". "قورقاسىڭ با ـ جوق" دەگەن سۇراۋعا مامەترۇزى ساپار باتىل ئۇن قاتتى.

لاڭكەستىككە قارسى تۇردىڭ بابى جەتپ شىڭالعان وتكىر قىلىشى

مامەترۇزى ساپار شىنجياڭ قوعام حاۋپسىزدىگى شەبىندە 56 جىل قاجىرلىلىقپەن قىزمەت ىستەدى. زورلىقتى كۇش لاڭكەس ەلەمەنتتەر اۋزىنا السا زارەسى ۇشاتىن وسى وتكىر قىلىش بەرىك سەنىمەمەن بابى جەتپ شىڭالعان ەدى.

مامەترۇزى ساپار 1939 ـ جىلى شەريا اۋدانىندا دۇنيەگە كەلگەن. 1956 ـ جىلى اسقاق ارمان ارقالاعان ول قوعام حاۋپسىزدىگى قوسىنىنا كىرىپ، سول جىلى جۇڭگو كومۇنيستىك پارتياسىنا مۇشە بولادى.

"مەن ەگىنشى وتباسىندا دۇنيەگە كەلدىم، جۇڭگو كومۇنيستىك پارتياسىنىڭ باسشىلىعى شىنجياڭداعى ئار ۇلت حالقىنىڭ تاعدىرىن تۇبەگەيلى وزگەرتكەندىكتەن عانا ئبىز بارعان سايىن جاقسارعان تۇرمىسقا قول جەتكىزدىك"، ـ دەپ ئسوزىن ساباقتاعان مامەترزوى ساپار كونە قوعامنىڭ ازابىن ۇوز باسىنان كەشكەندىگىنەن پارتياعا كوكىرەك تولى قۇرمەت سەزىمەن، العسقا تولى جۇرەكپەن قارايتىنىدىعىن ايتتى.

مامەترۇزى ساپار ىلگەرىندى ـ كەيىندى حوتان، ىلە سياقتى جەرلەردە قىزمەت ىستەدى، 1982 ـ جىلى اۋتونومىيالى رايوندىق قوعام حاۋپسىزدىگى مەڭگەرمەسىنە اۋىسىپ كەلىپ، باسقارماسىنىڭ ورىنباسار باستىعى، قىلمىستىق ىستەر بولىمشەسىنىڭ باستىعى، ورىنباسار مەڭگەرمە دارەجەلى بارلاۋشى، پارتكوم مۇشەسى، ورىنباسار مەڭگەرمە باستىعى، پارتكومنىڭ ورىنباسار شۇجيى، ورىنباسار مەڭگەرمە باستىعى (مەڭگەرمە دارەجەلى) سياقتى قىزمەتتەردى وتەدى. 1990 ـ جىلى داڭقپەن جەكە 1 ـ دارەجەلى ەڭبەك ئسىڭىردى، 1992 ـ جىلى قوعام حاۋپسىزدىگى مينيسترلىگى جاعىنان مەملەكەتتىك قوعام حاۋپسىزدىگى جۇيەسىندەگى 2 ـ دارەجەلى قاھارمان ۇلگى اتاعىن الدى.

ۇومىر مەن ئولىمنىڭ سىناعىنان سانسىز رەت ئوتتى

1992 ـ جىلى رايونىمىزدا الەۋمەتتىك اۋتوبۇزدا قوپارىلىس جاساۋ دەلوسى تۇىلدى، اۋتونومىيالى رايوندىق قوعام حاۋپسىزدىگى مەڭگەرمەسى دەرەۋ سايلاۋت كۇشتەردى شعارىپ ارناۋلى دەلو گرۇپپاسىن ۇيىمداستىرىپ، دەلو بارلاۋ ـ اشۋ قىزمەتىن ورىستەتتى.

ەشقاندداي ئز ـ دەرەك جوق جاعدايدا بۇل دەلونى بارلاۋ ـ اشۋ، بەينە، تەڭىزدەن تەبەن تەرگەندەي ئس ەدى. ارناۋلى دەلو گرۇپپاسىنىڭ قىزمەت بولىسىنە سايى، مامەترۇزى ساپار ئز ـ دەرەك تابۋ ئۇشىن 4 ايماق، وبلىس، 9 اۋدان، قالانى ارالاپ، ئۇرتىس 55 كۇن ەرلىكپەن شايقاس جاساپ، قاشقىندارعا قاتىستى ئز ـ دەرەكتەردى تۇگەلدەي جيناپ اكەلىپ، اراسىنان ىشكى بايلانىستاردى تاۋىپ شعىپ، تۇندەلەتە تەرگەۋ جۇرگىزەدى.

تۇتاس دەلونى بارلاۋ ـ اشۋ بارىسىندا مامەترۇزى ساپار ەرەكشە ماڭىزدى رول اتقارادى. دەلونى قورىتىندىلاپ، ماداقتاپ ـ سىلاعان كەزدە، ارناۋلى دەلو گرۇپپاسى وعان: مامەترۇزى ساپار جولداس وسى دەلونى بارلاۋ ـ اشۋ بارىسىندا ۇتقىر دا باتىل بولىپ جاۋلارمەن ايقاستى، كۇتپەگەن جەردەن جاۋدى جەڭدى، دەلونى بارلاۋ ـ اشۋ قىزمەتىنىڭ شەشۋشى ساتىندە قادام سايىن ىشكەرىلەپ، ارت ـ ارتىنان قىين قامالدارىدى الىپ، تۇتاس دەلونى بارلاۋ ـ اشۋ قىزمەتىنە كورنەكتى ۇلەس قوستى، ـ دەگەن باعا بەردى.

قىزمەتتەستەرى مامەترۇزى ساپار ـ عا: ول 56 جىلدىق قىزمەت ومىرىندە تاسقىنداعان جاۋىنگەرلىك قۇاتتى ساقتاي ئبىلدى، ـ دەپ باعا بەردى.

مامەترۇزى ساپار ىلگەرىندى ـ كەيىندى 100دەن استام ئرى دەلونى، ەلەۋلى دەلونى بارلاۋ ـ اشۋعا قاتىناسىپ، باسشىلىق ەتىپ، زورلىقتى كۇش لاڭكەس ەلەمەنتتەردىڭ قوپارىلىس تۇدىرۋ، تۇتقىل شابۇىلداۋ سياقتى سۇرقيا قاسكۇنەمدىكتەرىن تالاي رەت تاس ـ تالقان ەتىپ، سان رەتكى قان مەن ئورت، ئومىر مەن ئولىم سىننان سۇرىنبەي ئوتتى.

قوعام حاۋپسىزدىگى ورگاندارىنا ئبىر توپ دارىندى تاربيەلەپ بەردى

مامەترۇزى ساپار قىزمەت بارىسىندا ناعىز سكەرلىكتى جانە تاڭداۋلى ناقتى شايقاس جۇرگىزۋ قابىلەتىن جەتىلدىردى، تالاي ـ تالاي تەرگەۋ جۇرگىزۋ بارىسىندا قىلمىستى ەلەمەنتتەردى اقىلمەن ۇتىپ، ەرلىگىمەن نەتىرىپ، يكەمدى، ئار الۋان، جاۋدى جەڭىپ شعاتىن تەرگەۋ ئادىسىن قوردانىلاپ، ورنىقتىلىقتى قورعاۋداعى، شۇعىل جاعدايدى ئبىر جاقتى ەتۋدەگى مايتالمانعا جانە تەرگەۋ، دەلو بارلاۋ ـ اشۋداعى كاسىبي مامانعا اينالىپ، سان رەت ەرەن ەڭبەك كورسەتتى.

جاس ساقشىلاردىڭ ئوسپ ـ جەتىلۋى قىزمەتكە ىسلۇدان ايرىلا المايدى، اعا بۇىنداردىڭ سوزىمەن دە، ىسىمەن دە "قولما ـ قول" ونەگە كورسەتۋىنەن ئتىپتى دە ايرىلا المايدى. مامەترۇزى ساپار بۇكىل شىنجياڭداعى قوعام حاۋپسىزدىگى ورگاندارىنا تەرگەۋ جۇرگىزە الاتىن، بارلاۋ جاساۋعا شەبەر، تەحنيكاعا جەتىك زور توپتاعى بەساسىپاپ دارىندىلاردى تاربيەلەپ بەردى.

"ول ۇوزىنىڭ تاجريبەلەرىن تيىتتەي دە ىرىكپەستەن جاس ساقشىلارعا ۇيرەتىپ، كوپشىلىكتىڭ امالياتتان وتكىزۋىنە مۇمكىندىك بەردى. ول ئاربىر جاس ساقشىنىڭ بويىنداعى ارتقىشلىقتى بايقاپ، جەتكىلىكسىز تۇستارعا دا شۇقشيا تالداۋ جۇرگىزىپ، جاس ساقشىلاردىڭ جىلدام ئوسپ ـ جەتىلۋىنە كومەكتەستى"، ـ دەدى قوعام حاۋپسىزدىگى مەڭگەرمەسىنىڭ بۇرىنعى ساقشىسى مويدۇن قاسىم.

مامەترۇزى ساپارداڭ ەسكە ساقتاۋ قابىلەتى توتەنشە جاقسى، قىزمەتتەستەردىڭ ئبارى ونى زورلىقتى كۇش لاڭكەستىك توبىنىڭ ۇيىمدىق جۇيەسى مەن زورلىقتى كۇش لاڭكەس ەلەمەنتتەردىڭ اتى ـ ئجونى سياقتى جاعدايلاردى "كومپيۇتەردەي" اپ ـ انىق ساقتاپ الادى دەسەدى. ەلدەن ەرەك قىزمەت قابىلەتى بولعاندىقتان مامەترۇزى ساپار زەينەتكەرلىك جاسىنا جەتكەن كەزدە، ۇيىم اقىلداسا كەلە ونىڭ زەينەتكە شىعۋ ۋاقىتىن ۇزارتۋدى ۇيعاردى.

2009 ـ جىلى ئبىر زورلىقتى كۇش لاڭكەستىك دەلوسى تۇىلعاندا، سول كەزدە 70 جاسقا كەلگەن مامەترۇزى ساپار ئباز ـ باياعدداي تەرگەۋ جۇرگىزۋدىڭ ئبرىنشى شەبىندە بولىپ، ئۇزىنىڭ مول تاجريبەسى ارقىلى ساقشىلاردى باستاپ قىلمىس كۇماندىلارىنا تەرگەۋ جۇرگىزۋ، ىشكەرىلەي تەكسەرۋ قىزمەتىنە جاۋاپتى بولىپ، دەلونىڭ ئساتتى اشىلۋىندا ماڭىزدى رول اتقاردى.

2012 ـ جىلى 2 ـ ايعا جەتكەندە عانا، مامەترۇزى ساپار زەينەتكە شىعۋ راسىماتىن ئبىتردى. زەينەتكە شىققاننان كەيىن، ول باياعدداي قوعام حاۋپسىزدىگى قىزمەتىنە كوڭىل ئبولىپ، يدەولوگيا سالاسىنداعى بولىشەكتەۋشىلىككە قارسى تۇرۋ كۇرەسىنىڭ قىزمەت مىندەتىن، بورىشىن ىرىقتىلىقپەن ارقالاپ، بۇقارانى قىراعى بولۋعا، دۇرىس پەن بۇرىستى ايقىن پارىقتاۋعا تاربيەلەپ، جەتەلەپ، بۇلجىماستان پارتيانىڭ مەيىرىنە العىس ايتىپ، پارتيانىڭ سوزىنە قۇلاق اسىپ، پارتياعا ىلەستى.

مامەترۇزى ساپار: "پارتيا ۇيىمى مەنى باۋلدى، مەن زەينەتكە شىقسام دا قايراتىمنان قايتپاي، قىزمەت ورنىمنان بوساسام دا پارتيادان قول ۇزبەي، قالعان كۇش ـ قۋاتىمدى ۇزدىكسىز ساۋلەلەندىرەمىن"، ـ دەدى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

"7 جىلدان بەرى باس شۇجيدىڭ تاپسىرماسى ئبىزدى بارىنشا كۇش سالىپ ورنىقتىلىقتى، جاراسىمدىلىقتى قورعاپ، ئار ۇلت بۇقاراسىنا قىزمەت وتەۋگە باستان ـ ياق شابىتتاندىرىپ كەلەدى"، ـ دەدى تاۋ يۇڭشىك.

"بولىمشەمزدەگى حالىق ساقشىلارى مەن كومەكشى ساقشىلار ۇنەمى وتباسىلاردى ارالاپ، قاراستى وڭىردەگى تۇرعىندارعا قىزمەت وتەيدى، بيىل جيىنى بۇقاراعا 970تەن استام ناقتى ئس ىستەپ بەردىك". تاۋ يۇڭشىك بىلاي دەدى: بىرنەشە جىلدان بەرى، قاراستى وڭىرىمزدە امانداىق دەلوسىنىڭ تۇىلۋى ازايىپ، بىردە ـ ئبىر اۋىر قىلمىستىق ىستەر دەلوسى تۇىلماي، قايشىلقتاردى، داۋ ـ شارلاردى ئبىر ـ بىرلەپ شەشتىك... قوعام امانداىعىنىڭ "باسقارۋدان" "قىزمەت وتەۋگە" دەيىنگى ماندىك وزگەرىسىن جۇزەگە اسىردىق.

اسىرەسە، 3 ـ رەتكى ورتالىقتىڭ شىنجياڭ قىزمەتى جونىندەگى اڭگىمە ئماجلىسى اشىلعانىنان كەيىن، ئبىر جىلدان بەرى نازارباق ساقشى بولىمشەسى "فىڭچياۋ ۇلگىسىندەگى قوعام حاۋپسىزدىگى بولىمشەسىن" بەلسەنە قۇرىپ، بۇقاراعا قىزمەت وتەۋ قىزمەت ادىسىن ۇزدىكسىز جاڭالادى. ولار كوپتەگەن تۇرعىنداردىڭ ىنتىماعىنا ىلەسىپ ساقشى بولىمشەسىنىڭ بۇقاراعا قىزمەت وتەۋ قىزمەتىن ورىستەتۋىنە بەلسەنە سەلبەسكەندىگىن بايقاپ، "ساقانجاڭ قىزمەت وتەۋ اترەتى"، "تاكسي شوفەرى ەرىكتى ساقشىلارى" جانە "ورتا تازالىعى جۇمىسشىلارى قىزمەت وتەۋ اترەتى" سىندى 5 تارماق ەرىكتى ساقشى قوسىنىن ۇيىمداستىرىپ قۇرۇدى ۇسىنىس ەتتى.

جاڭىبىردان كەيىن جاياۋلار جولىندا ىركىلىپ قالعان سۇدى تازالادى، جالعىز باستى قارتتارعا امانداسا باردى، زاڭ، ساياسات ۇگىتتەدى... ساقشى بولىمشەسىنىڭ قىزمەت وتەۋدى تىزىمدەۋ داپتەرىندە جالپى 230 مەيىرگە تولى ئس ىستەلگەنى ەستەلىككە السىنعان. باستاپتاعى 50 نەشە ادامدىق ەرىكتى ساقشى قوسىنى قازىر كەڭەيىپ 600 نەشە ادامعا جەتكەن. "بۇل تەك ەستەلىككە السىنعانداى عانا، ئس جۇزىندە، ىستەلگەن ىستەر مۇنان الدەقايدا كوپ"، ـ دەدى تاۋ يۇڭشىك.

ساقشى بولىمشەسىندەگى ئبىر كەڭسەدە سىلىق جالاۋشالارىن حالىق ساقشىلارى رەتتى كۇيدە ىشكىپقا ساقتاپتى، ونىڭ بىرەۋىنە بەيجىڭدىق ساياحاتشىنىڭ اتى ـ ئجونى قالدىرىلعان ەكەن. "ئبىر جولى، ئبىز شارلاپ جۇرگەندە ئبىر سايا‌حاتشىنىڭ قاتتى ابىرجىپ تۇرعانىنىن بايقادىق، ۇعسا كەلە ونىڭ ازاماتتىق كۇالىگىن جوعالتىپ العانىنىن بىلدىك، ەندى ول قوناق ۇيگە جاتا المايدى، ۇشاق بەلەتىن دە ساتىپ الا المايدى قالاتىن بولدى، سونىمەن وعان وسى جەردەن كۇالىك ئبەرىپ بەردىك". نازارباق ساقشى بولىمشەسىنىڭ حالىق ساقشىسى گۇلنار تۇرسۇن بىلاي دەدى: بۇل كىشكەنە ئستى ئبىز ەسكەرمەگەن ەكەنبىز، جارتى ايدان كەيىن ويلاماعان جەردەن وسى سىلىق جالاۋشاسىن تاپسىرىپ الدىق.

"مەن وتكەندە قۇنى 20 مىڭ يۇاننان اساتىن القا ـ مونشاقتارىمدى جوعالتىپ الىپ، قاتتى ابىرجىدىم، سودان ساقشى بولىمشەسىنە بارعانىنان كەيىن، حالىق ساقشىلارى كوپ وتپەي تاۋىپ اكەلىپ بەردى". نازارباق قالاشعىنىڭ تۇرعىنى تۇرسۇنجان تۇرعۇن ئماز ـ مايرام بولىپ: "تۇرعىندار 'قيىنشىلىقتا جولىقساڭ، ساقشى بولىمشەسىنە بارىپ حالىق ساقشىلارىن نزدە، ويتكەنى حالىق ساقشىلارى ئبزدىڭ شارۋاىمىزعا ەرەكشە دەن قويادى. ولار بار بولسا، ئبزدىڭ جانىمىز مەيىرىمگە بولەنەدى' دەگەن ئسوزدى اۋىزدارىنان تاستامايدى"، ـ دەدى.

تىنباي قۇلشىنۇ ارقىلى 2020 ـ جىلى نازارباق ساقشى بولىمشەسى قوعام حاۋپسىزدىگى مينيسترلىگى جاعىنان "مەملەكەتتىك قوعام حاۋپسىزدىگى ورگاننداعى بۇكىل ساقشىلاردىڭ ناقتى سوعىستىق قاۋىرت اسكەر جاتتىقتىرۋىنداعى ۇلگىلى كوللەكتيۋ" بولىپ باعالاندى؛ 2021 ـ جىلى 1 ـ ايدا اۋتونومىيالى رايون دارەجەلى "فىڭچياۋ ۇلگىسىندەگى قوعام حاۋپسىزدىگى بولىمشەسى" اتاعى بەرىلدى.

2020 ـ جىلى تاۋ يۇڭشىك داڭقپەن "بۇكىل مەملەكەت بويىنشا ەڭ ارداقتى نەگىزگى ساتى حالىق ساقشىسى" اتاعىنا يە بولدى؛ 2021 ـ جىلى قوعام حاۋپسىزدىگى مينيسترلىگى جاعىنان "مەملەكەتتىك قوعام حاۋپسىزدىگى جۇيەسىندەگى 2 ـ دارەجەلى قاھارمان ۇلگى" اتاعى بەرىلدى. تاۋ يۇڭشىك بىلاي دەدى: ناتيجە وتكەنگە ئتان، جاڭا داۋىردە جاڭا بورىش، جاڭا جاۋاپكەرشىلىك بولادى، ئبىز "پارتياعا ادال بولۋ، حالىققا قىزمەت وتەۋ